

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ОСМИСЛЕННОСТІ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ

Андрущенко Н.О., студ. гр. І-13

В сучасну епоху проблема сенсу життя набуває особливої гостроти. В умовах, коли відбувається глобальна переоцінка усіх цінностей та ломка традицій, дедалі більш виразніше виявляється хиткість, нестійкість людського буття, втрата, відсутність сенсу народжує у людини стан екзистенційного вакууму і призводить до важких наслідків, аж до психічного розладу та самогубства. Людину дедалі більш поглинає потік масової культури, масового споживання, масових стандартів. І щоб не захлинутися у ньому, не втратити ідентичності, людина потребує вироблення певної життєвої позиції, яка б ґрунтувалася на особистих уявленнях про сенс життя. Хоча сенс життя окремої людини є унікальний та неповторний, кожний власноруч вирішує питання про сенс життя, але й тут виявляється певна «єдність всупереч багатоманітності», якісь загальні основи, передумови ставлення та вирішення питання. Адже від того, що життя переживається людиною суб'єктивно, все ж життя не втрачає власних об'єктивних характеристик. Слід розрізняти і питання про те, «що робити», тобто про конкретну мету дій певного періоду життя та питання про те, «навіщо робити», тобто про сенс життя, про те, яку мету, цінності зробити вихідними, життєво визначальними. Адже людина може чинити досить цілеспрямовано, вірно діяти відповідно до визначеної мети, але в цілому її життя буде безглуздом, якщо ця мета не має загальної основи, тобто є не просвітленою уявленням про сенс життя. Яку опору можна знайти при вирішенні питання про сенс життя, які цінності мають смисложиттєве значення? Тут знов може допомогти звернення до історії філософської думки, що акумулює духовний досвід людства.

Центральна ідея, що спрямовує всі пошуки сенсу життя в історії філософії - це розуміння того, що задоволення лише віртуальних потреб не може надати осмислення людського буття. Ще Сократ зазначав, що людина живе не для того, щоб їсти, пити, одягатися, а навпаки – вона їсть, п'є тощо для того, щоб жити. У буддизмі ця ідея висловлена з особливою силою. Тут є навіть протиставлення життя та справжнього буття. Життя є страждання, які народжуються пристрастями, потягом до чуттєвих насолод. Тільки відмовившись від них, можна досягти стану повного спокою та абсолюту (нірвани).

У внутрішньому світі людини мислителі шукали джерела осмисленості життя, і, наприклад, стоїки вважали справжнім призначенням людини – творити добро заради добра. Ця ж ідея виявляється практично в усіх гуманістично спрямованих філософів. Навіть у межах тієї традиції, фундаторами якої виступили Демокрит та Епікур, і де справжній сенс життя вбачався у прагненні до задоволення, робились принципові уточнення, що задоволення повинно стати помірним, розумним, переважно духовним. У християнській традиції, яка знайшла розвиток у Аврелія Августина та Фоми Аквінського, сенс життя вбачався у любові, сердечному почутті, яке має універсальний характер, у любовному ставленні до світу.

Ще один лейтмотив вирішення питання про сенс життя, який утвердився в епоху Просвітництва і аж до сьогодні став визначальним, – це ідея реалізації сенсу життя шляхом служіння загальному благу, внесення особистого вкладу в історію, культуру, прогрес суспільства. Але цю ідею не слід розуміти як заклик розчинити себе у загальному блазі. Швидше її можна розглядати як вказівку на необхідність знайти ту міру особистого та загального, що дозволила б подолати дві крайні життєві настанови: самозаперечення особи перед історичними формами життя, які прийняті як зовнішній авторитет, та самоутвердження її всупереч усіх історичних форм та авторитетів. Цю ідею розвивало багато філософів, які належали навіть до протилежних напрямків (наприклад, матеріаліст Карл Маркс та релігійний філософ Володимир Соловйов). Глибоко розкрив зміст настанови Семен Франк, який підкреслював, що служіння навіть абсолютному початку, в якому людина сама не бере участі і яке не прикрашає і не зігріває її власного життя, не може надати сенсу останньому. Але й одне лише благо у суб'єктивному сенсі – суб'єктивна насолода, радість, щастя – також не дарує сенсу, тому що навіть найбільш щасливе життя отруєне мукою питання «навіщо?» і не має сенсу в самому собі. Люди прагнуть до того, що можна назвати задоволенням, поповненням людської душевної порожнечі та нудьги, саме до осмисленого, об'єктивно повного самодостатньо цінного життя. Вище благо не може бути нічим іншим ніж самим життям, але не життям як безглуздом процесом та одвічним прагненням до чогось іншого, а життям як самоусвідомленою та самопереживаємою повнотою задоволення в собі. Отже, ідея загального блага трансформувалася у принцип самоцінності та самоцільності життя як основи вирішення питання про її сенс.

Обміркування проблеми виявлення сенсу життя передбачає і узагальнення можливих шляхів надання життю сенсу. Віктор Франкл, засновник сучасної логотерапії, виділяє такі можливі шляхи: по-перше, це те, що людина дає світу (творчість та її результати); по-друге, це те, що людина бере від світу (переживання цінностей, любов); по-третє, те, як вона ставиться до життя (позиції, які вона

обирає відносно того, що вона не в змозі змінити, а може лише оцінити) [1]. Відповідно до того відокремлюють три групи смисложиттєвих цінностей: цінності творчості, цінності переживання, цінності відносин. Цінності ставлення людина реалізує, коли опиняється у владі трагічних обставин, які не може змінити. Цінності ставлення дозволяють прояснити не тільки сенс життя в цілому, але й конкретних життєвих ситуацій, не втратити сенс життя навіть перед стражданнями, важкими життєвими випробуваннями. Отже, сенс життя завжди можна знайти, але його швидше варто виявити, аніж вигадати, довільно сконструювати.

Сенс життя кожної людини унікальний та неповторний, як і її життя. Людина завжди вільна в тому, щоб знайти та реалізувати сенс життя. Але свободу не можна ототожнювати з свавіллям. Її варто сприймати з точки зору відповідальності. Людина відповідає за вірно знайдений та реалізований сенс життя, життєві ситуації. Проте, не достатньо тільки знайти сенс, але й реалізувати його. Тому людина обирає не сенс, а покликання, в якому життя набуває сенсу. У знаходженні та реалізації сенсу життя людині може допомогти самопізнання, виявлення власного призначення, а також її совість, що узгоджує універсальні смисло-життєві цінності з конкретними життєвими ситуаціями.

Література

1. Франкл В. Человек в поисках смысла: Сборник / В. Франкл; [пер. с англ. и нем.]. – М.: Прогресс, 1990. – С. 41.

Наук. кер. – Синах А.О., доцент СумДУ